

Nieuwsbrief European Invertebrate Survey - Nederland, 19: 23-24.

coleopterologische informatie

onder redactie van

J. Huijbregts en J. Krikken

Kleine mededelingen 13-15

13. *Trachyploeus angustisetulus* Hansen.

Tijdens een inventarisatie van de edafische snuitkeverfauna van enkele kalkgraslanden in Zuid Limburg (Heijerman en Booij, 1983) zijn een 16-tal exemplaren van de soort *Trachyploeus angustisetulus* verzameld. Omdat in genoemd artikel niet expliciet vermeld werd dat het hier een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna betrof, wil ik er in deze rubriek alsnog enige aandacht aan besteden.

Veel soorten van het genus *Trachyploeus* zijn parthenogenetisch. Bovendien komen er binnen dit genus polyploïde soorten voor. Hierdoor ontstaan er problemen bij de toepassing van het biologisch soortconcept, waarin het criterium van de reproductieve isolatie een cruciale rol speelt. Daar iedere "lijn" of kloon reproductief geïsoleerd is van elke andere zou stricte toepassing van dit concept er toe leiden dat elke kloon als een aparte soort zou moeten opgevat. Als verschillende klonen onderling grote morfologische verschillen vertonen en daardoor makkelijk van elkaar te onderscheiden zijn, worden ze gewoonlijk als verschillende soorten beschouwd. Hiermee wordt strikt genomen het fenetisch soortconcept gehanteerd, waarbij individuen tot eenzelfde soort gerekend worden als ze maar in voldoende mate op elkaar lijken (overigens wordt dit soortconcept ook nog veel toegepast op niet parthenogenetische soorten!). In de gevallen waarin de verschillen gering zijn, wordt het onderscheiden van soorten al gauw een arbitraire bezigheid. Het is onduidelijk wat de biologische betekenis is van de op deze wijze onderscheiden categorieën, en bovendien is het concept niet eenduidig toe te passen; hoeveel moeten individuen op elkaar lijken om tot dezelfde soort gerekend te worden? Aanbevolen wordt wel om in de praktijk verschillende populaties of klonen als behorende tot dezelfde soort te beschouwen, als de variatie binnen een populatie/kloon groter is dan de variatie tussen de diverse populaties/klonen.

Hoffmann (1950) onderscheidt binnen de soort *T. bivoveolatus*

parthenogenetisch en triploid, de variatie *angustisetulus*. Hij vermeldt dat hij van *T. bivoveolatus* 2 mannetjes kent uit Zuid Europa. Van *T. bivoveolatus* var. *angustisetulus* zijn hem geen mannetjes bekend. Dieckmann (1980) beschouwd *T. angustisetulus* echter als een goede soort. Hij doet dit ondanks het feit dat er overgangsvormen (tot welke soort moeten deze gerekend?) zijn gevonden tussen *T. bivoveolatus* en *T. angustisetulus*, en motiveert zijn standpunt door erop te wijzen dat de verschillen tussen de vrouwtjes van de bisexuele *T. scabriculus* en exemplaren van de parthenogenetische *T. heymesi* van geringere grootte orde zijn. Overigens erkent Dieckmann dat het biologisch soortconcept niet toereikend is als het gaat om parthenogenetische "soorten". Dieckmann vermeldt verder dat *T. angustisetulus* en *T. bivoveolatus* een gelijke "ökologische Potenz" bezitten en dat bovendien de twee "soorten" op dezelfde plaatsen verzameld werden.

Gezien ook bovenstaande aanbeveling lijkt het me voorbarig om, zonder aanvullende informatie, de twee "vormen" tot twee verschillende soorten te rekenen. Echter vanwege de noodzakelijke uniformiteit verdient het misschien toch de voorkeur om de snuitkeverspecialist Dieckmann te volgen in zijn beslissing. Overigens wordt ook in Freude, Harde en Lohse (1981) *T. angustisetulus* als echte soort beschouwd (in navolging van Dieckmann?).

T. bivoveolatus is in Nederland niet zeldzaam, en wordt door Brakman (1966) uit 8 provincies gemeld. Zelf heb ik deze soort op vele plaatsen door het hele land in bodemvallen aangetroffen. De exemplaren die op de Bemelerberg en de Kruisberg (Wahlwiller) werden verzameld, voldoen echter goed aan de beschrijving van *T. angustisetulus* in Dieckmann (1980) en Freude, Harde en Lohse (1981) en moeten dus tot deze soort gerekend worden, waarmee de Nederlandse snuitkeverfauna weer verrijkt is met een nieuwe soort. Het lijkt echter zeer goed mogelijk dat *T. angustisetulus* door vele verzamelaars in het verleden wel verzameld is, maar niet als zodanig is (h)erkend. Het verdient dus aanbeveling al het *T. bivoveolatus* materiaal nog eens goed te controleren.

Brakman, P.J., 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. — Monografiën Ned. ent. Ver. 2: i-x, 1-219.

Dieckman, L., 1980. Beiträge zur Insektenfauna der DDR:

- Coleoptera - Curculionidae (Brachycerinae, Otiiorhynchi-nae, Brachyderinae). — Beitr. Ent., Berlin 30: 145-310.
- Freude, H., K., W. Harde en G.A. Lohse, 1981. Die Käfer Mitteleuropas, 10. — Goecke & Evers Verlag, Krefeld.
- Heijerman, Th. & K. Booij, 1983. De invertebratenfauna van de Zuidlimburgse Kalkgraslanden; Bodembewonende snuitkevers (Coleoptera: Curculionidae). — Natuurhist. Maandbl. 72: 164-172.
- Hoffmann, A., 1950. Coleoptères Curculionides, Première Partie. — Faune de France 52.

14. *Cidnopus quercus* (Olivier).

Cidnopus quercus (Elateridae) is een nieuwe kniptor voor de Nederlandse fauna. Er werd een exemplaar verzameld op 29.5.1982 in de Mariapeel en nog eens vier exemplaren op 30.5.1982 te Griensdveen. De soort wordt door Brakman (1966) onder de naam *Pheletus quercus* Ol. genoemd als voorkomend in het aangrenzend gebied van Nederland. Volgens Freude, Harde en Lohse (1979) is het een zeldzame soort die voorkomt op warme plaatsen op struiken en bloemen, en zich tegen de avond vaak in aantal in de schermen van Umbelliferen zou bevinden.

- Brakman, P.J., 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. - Monographieën Ned. ent. Ver. 2: i-x, 1-219.
- Freude H., K.W. Harde en G.A. Lohse, 1979. Die Käfer Mitteleuropas, 6. Goecke & Evers Verlag, Krefeld.

15. *Dermestes haemorrhoidales* Küster.

R. Beenen (1985) vermeld *Dermestes haemorrhoidales* (Dermestidae) als nieuw voor de Nederlandse fauna. Van deze soort werden een aantal exemplaren in een huis verzameld in april 1983. Op 9.8.1981 verzamelde ik een exemplaar in de Mariapeel. *D. haemorrhoidales* is een soort die net als *D. ater* De Geer leeft van dierlijke afval producten als haren, huiden, etc. en ook van textiel, die in huizen voorkomt, en die zich gemakkelijk door de "handel" zal kunnen (laten) verspreiden (Freude, Harde en Lohse, 1979). De waarneming in de Mariapeel is de eerste waarneming in Nederland van deze soort in het "vrije veld".

- Beenen, R., 1985. Kleine Mededelingen, no. 1 *Dermestes haemorrhoidales* f.n.sp., import. — Nieuwsbrief EIS - Nederland, 16: 22.
- Freude, H., K.W. Harde en G.A. Lohse, 1979. Die Käfer Mitteleuropas, 6. — Goecke & Evers Verlag, Krefeld.

Th. Heijerman

In memoriam Eric Penterman

Tijdens de voorbereidingen voor deze Nieuwsbrief bereikte ons het droevige bericht dat Drs. Eric Penterman op de leeftijd van 34 jaar op 10 februari in Oostenrijk is overleden. Eric heeft vanaf januari 1983 anderhalf jaar met grote inzet en veel enthousiasme meegewerkt aan het loopkeverproject. Zoals in eerdere publikaties in de EIS Nieuwsbrieven vermeld is, hield hij zich voornamelijk bezig met het bijeen brengen van loopkevergegevens uit vangpotbemonsteringen. Nadien bleef hij ook vanuit Oostenrijk waar hij al geruime tijd woonde, met grote belangstelling het verdere verloop van het onderzoek volgen. Zelf startte hij in de omgeving van Villach diverse bemonsteringen met vangpotten. Hieruit kwamen twee publikaties voort terwijl andere in voorbereiding waren. Het is erg jammer dat we zijn inbreng bij de uitwerking en publikatie van de gegevens die hij bijeen heeft gebracht, moeten missen.

Publikaties:

- Penterman, E. & H. Turin, 1985. Handleiding en Index bij de databank van de Nederlandse loopkevergegevens. — Rapport S.B.B.-Utrecht/E.I.S.-Leiden: 1-94.
- Penterman, E., 1988. Ueber die Aktivitätsdichte der Carabidenpopulationen verschiedener Habitats in Wäldern südoestlich von Villach (Kärnten). — Carinthia II, 178: 113-123.
- Penterman, E., 1988. Ueber die Aktivitätsdichte der Carabidenpopulationen einiger Feuchthabitats südoestlich von Villach (Kärnten). — Carinthia II, Sonderheft 46: 125-139.
- Turin, H. & E. Penterman, 1985. Dertig jaar loopkeveronderzoek met vangpotten. Mededelingen over de Nederlandse loopkevers 2. — Nieuwsbrief EIS-Nederland 16: 35-46.

H. Turin, 20 februari 1989